

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدیریت بحران

مؤلف:

بهزاد پورمحمد

این کتاب برای استفاده مدرسان، دانشجویان، مدیران، کارشناسان دستگاه‌های اجرایی در سطوح مختلف کشوری، عموم علاقه‌مندان و نیز به‌عنوان کتاب درسی دروس مرتبط با مدیریت بحران برای تمامی رشته‌ها تدوین شده است.

سرشناسه	:	پورمحمد، بهزاد، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	مدیریت بحران / مؤلف بهزاد پورمحمد.
مشخصات نشر	:	تهران: مبنای خرد، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	:	۱۵۲ ص: مصور(رنگی).
شابک	:	۱۰۰۰۰۰ ریال 2-39-5939-600-978 :
وضعیت فهرست نویسی	:	فیب
یادداشت	:	کتابنامه .
موضوع	:	مدیریت بحران
رده بندی کنگره	:	۴۹۹HD/۴۹۹پ ۴۹۹۱
رده بندی دیویی	:	۶۵۸/۴۰۵۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۹۱۸۹۵۱

نام کتاب:	مدیریت بحران
مؤلف:	بهزاد پورمحمد
ناشر:	انتشارات مبنای خرد
تایپ و صفحه آرایی:	انتشارات مبنای خرد
طراح جلد:	سید حسین حسینی
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	ترانه
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۱
تیراژ:	جلد ۱۵۰۰
قیمت:	۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۲- ۳۹ - ۵۹۳۹ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 600 - 5939 - 39 - 2

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - نبش خیابان شهید وحید نظری - پلاک ۱۰۴

نمابر: ۶۶۴۸۰۶۶۶

تلفن: ۶۶۴۹۲۱۳۳

www.mabna.blogfa.com

فهرست مطالب

۹		مقدمه فاشر
۱۱		مقدمه شهرداری و شورای اسلامی شهر رامسر
۱۳		مقدمه مؤلف
۱۷		پیش گفتار
۲۱		فصل اول: شناخت برخی مفاهیم مرتبط با مدیریت بحران
۲۱		۱-۱- حادثه
۲۳		۲-۱- اضطرار
۲۴		۳-۱- بحران
۲۴		۴-۱- خصوصیات بحران
۲۵		۵-۱- تقسیم‌بندی بحران
۲۶		۶-۱- ریسک
۲۶		۷-۱- مدیریت ریسک
۲۷		۸-۱- مدیریت
۲۷		۹-۱- اصول مدیریت
۲۸		۱۰-۱- وظایف مدیر
۲۹		۱۱-۱- انواع مدیر
۳۰		۱۲-۱- مهارت‌های مورد نیاز مدیران
۳۱		۱۳-۱- مدیران بحران
۳۱		۱۴-۱- ویژگی‌های مدیران بحران

۳۲	۱-۱۵- برنامه ریزی
۳۲	۱-۱۶- انواع برنامه ریزی
۳۳	۱-۱۷- فرایند برنامه ریزی
۳۳	۱-۱۸- برنامه ریزی در مدیریت بحران
۳۵	فصل دوم: آشنایی با برخی حوادث و بحران‌ها
۳۵	۲-۱- سیل
۳۵	۲-۲- انواع سیل
۳۷	۲-۳- عوامل مؤثر در بروز سیل
۳۸	۲-۴- عوامل مؤثر در تشدید سیل
۴۱	۲-۵- زلزله (زمین لرزه)
۴۱	۲-۶- خصوصیات زلزله
۴۲	۲-۷- کانون زلزله
۴۳	۲-۸- گسل
۴۴	۲-۹- امواج زلزله
۴۵	۲-۱۰- نحوه ارتعاش و جابه جایی زمین در اثر زلزله
۴۶	۲-۱۱- مقیاس ریشتر
۴۷	۲-۱۲- مقیاس مرکالی
۴۸	۲-۱۳- زلزله اصلی، پیش لرزه و پس لرزه
۴۸	۲-۱۴- مکان های زلزله خیز دنیا
۵۰	۲-۱۵- موقعیت ایران از نظر زلزله خیزی
۵۲	۲-۱۶- ایالت های لرزه زمین ساخت کشور
۵۴	۲-۱۷- سونامی

۵۷	۱۸-۲- روانگرانی
۵۹	۱۹-۲- زمین لغزش (رانس زمین)
۶۲	۲۰-۲- خشکسالی
۶۷	۲۱-۲- طوفان
۷۰	۲۲-۲- زلزله و برق
۷۳	فصل سوم: اثرات بحران
۷۳	۱-۳- اثرات بحران بر محیط زندگی مردم
۷۶	۲-۳- عوامل تأثیرگذار بر اثرات بحران
۷۷	۳-۳- شریان‌های حیاتی (زیرساخت‌ها)
۷۸	۴-۳- اثرات نامطلوب بحران بر شریان‌های حیاتی
۷۸	۵-۳- خسارت‌های وارده بر شریان‌های حیاتی در اثر بحران
۸۳	فصل چهارم: مدیریت بحران
۸۳	۱-۴- مدیریت بحران
۸۴	۲-۴- تاریخچه مدیریت بحران ایران
۹۰	۳-۴- چرخه مدیریت بحران
۹۱	۴-۴- پیشگیری در چرخه مدیریت بحران
۹۱	۵-۴- برخی اقدامات مؤثر در مرحله پیشگیری
۹۲	۶-۴- آمادگی در چرخه مدیریت بحران
۹۳	۷-۴- برخی اقدامات مؤثر در مرحله آمادگی
۹۴	۸-۴- نقش اطلاعات در مدیریت بحران
۹۵	۹-۴- انواع اطلاعات در مدیریت بحران
۹۶	۱۰-۴- نقش آموزش در مدیریت بحران

- ۹۷ ۱۱-۴- انواع آموزش در مدیریت بحران
- ۹۹ ۱۲-۴- نقش مانور در مدیریت بحران
- ۱۰۰ ۱۳-۴- انواع مانور
- ۱۰۱ ۱۴-۴- اهداف مانور
- ۱۰۲ ۱۵-۴- مدیریت واحد و یکپارچه بحران
- ۱۰۲ ۱۶-۴- اقدامات مورد نیاز برای مدیریت واحد بحران
- ۱۰۳ ۱۷-۴- مرکز فرماندهی و هماهنگی بحران
- ۱۰۴ ۱۸-۴- ویژگی‌های مرکز فرماندهی و هماهنگی بحران
- ۱۰۴ ۱۹-۴- کاربردهای مرکز فرماندهی و هماهنگی بحران
- ۱۰۵ ۲۰-۴- مقابله در چرخه مدیریت بحران
- ۱۰۶ ۲۱-۴- عوامل مهم و تأثیرگذار در مقابله
- ۱۰۷ ۲۲-۴- انواع ورود به بحران در مرحله مقابله
- ۱۰۸ ۲۳-۴- تیم‌های مدیریتی و اجرایی مرحله مقابله
- ۱۱۰ ۲۴-۴- اقدامات مورد نیاز در مرحله مقابله
- ۱۱۱ ۲۵-۴- امنیت در مدیریت بحران
- ۱۱۲ ۲۶-۴- موارد شایع امنیتی بحران
- ۱۱۲ ۲۷-۴- برخی اقدامات امنیتی بحران
- ۱۱۳ ۲۸-۴- الزامات امنیت در بحران
- ۱۱۴ ۲۹-۴- اسکان، بازسازی و بازتوانی در چرخه مدیریت بحران
- ۱۱۴ ۳۰-۴- اسکان اضطراری
- ۱۱۶ ۳۱-۴- ویژگی محل‌های اسکان اضطراری
- ۱۱۷ ۳۲-۴- اقدامات ضروری پس از اسکان اضطراری

۱۱۸	۳۳-۴- آواربرداری در بحران
۱۲۰	۳۴-۴- بازسازی در بحران
۱۲۰	۳۴-۴-۱- بازسازی اماکن مسکونی و تجاری
۱۲۵	۳۴-۴-۲- بازسازی اماکن دولتی، عمومی و تأسیسات زیربنایی
۱۲۶	۳۵-۴- بازتوانی در مدیریت بحران
۱۲۸	۳۶-۴- نقش فن‌آوری‌های نوین در مدیریت بحران
۱۲۸	۳۷-۴- دلایل استفاده از فن‌آوری‌های نوین در مدیریت بحران
۱۲۹	۳۸-۴- بررسی فن‌آوری‌های نوین در مدیریت بحران
۱۳۲	۳۹-۴- نقش مردم در مدیریت بحران
۱۳۵	۴۰-۴- نقش تشکلهای مردم‌نهاد در مدیریت بحران
۱۳۸	۴۱-۴- نقش مدارس و مساجد در مدیریت بحران
۱۳۹	۴۲-۴- مستندسازی بحران
۱۴۱	نتیجه‌گیری
۱۴۵	فهرست منابع
۱۴۸	Introduction
۱۵۰	Preface

مقدمه ناشر

به نام آن که جان را فکرت آموخت

با سپاس فراوان به درگاه خداوند متعال که توفیق عنایت کرد تا با همکاری اساتید محترم، در راه تدوین، تألیف و چاپ کتاب‌های درسی و غیر درسی گام برداریم. انتشارات مبنای خرد از سال ۱۳۸۷ شروع به تولید کتاب‌های درسی دانشگاهی کرده و در این راه می‌کوشد با استفاده از تجربیات ارزشمند اساتید محترم به هدف‌های زیر دست یابد:

- ۱- کتاب‌های درسی تولید شده با سرفصل‌های مصوب دانشگاه مطابقت کامل داشته و از نظر محتوایی مورد تأیید قرار گرفته باشد.
 - ۲- از کیفیت فنی مناسب برخوردار باشد.
 - ۳- از فناوری‌های نوین استفاده شود.
 - ۴- در تولید محتوا، فرهنگ و تمدن اسلامی-ایرانی مد نظر قرار بگیرد.
 - ۵- تا حد امکان ارزان باشد تا خرید آن‌ها برای دانشجویان سهل شود.
 - ۶- به سهولت در اختیار دانشجویان قرار بگیرد.
- از آن‌جا که ماهیت تألیف و نشر کتاب به گونه‌ای است که علی‌رغم همه دقت‌ها و وسواس‌های به کار رفته، ممکن است ایرادهایی نیز به چشم آید، لذا از کلیه اساتید محترم، دانشجویان گرامی و سایر خوانندگان عزیز تقاضا می‌شود این ایرادها را با ما در میان بگذارند تا در چاپ‌های بعدی کتاب لحاظ شود.

انتشارات مبنای خرد

مقدمه شهرداری و شورای اسلامی شهر رامسر

با نام و یاد خداوند قادر

شهر رامسر با زیبایی و صفناپذیر خود، با نام قدیم "سخت سر" و نام فعلی رامسر در منتهی‌الیه غربی استان مازندران و در دامنه جنگلی و بسیار زیبای رشته کوه‌های البرز و سواحل نیلگون و زیبایی دریای خزر قرار دارد.

این شهر بسیار جذاب با آب و هوای جلگه‌ای معتدل و مرطوب و موقعیت جغرافیایی خاص، با برخورداری از انواع جاذبه‌های گردشگری و امکانات اقامتی، پذیرائی و تفریحی، با لقب عروسی شهرهای ایران، به‌عنوان قطب مهم گردشگری در کشور و حتی جهان مطرح است و سالانه پذیرای میلیون‌ها نفر از مسافران و گردشگران داخلی و خارجی می‌باشد.

نزدیکی کوه و دریا، جنگل‌های بسیار زیبا، سواحل دلپذیر، مناطق خوش آب و هوای بیلاقی، باغات مرکبات، چای، گل و گیاه و مراکز تفریح، چشمه‌های متعدد آب گرم با خواص درمانی، فرودگاه ساحلی، مجموعه هتل قدیم و جدید، تله کابین و مراکز دانشگاهی متعدد، این شهر را به یکی از شهرهای منحصر به فرد تبدیل نموده است.

مردم این شهر با سطح تحصیلات بالا و با گرایش محلی بسیار شیرین رامسری خود (گوشی مابین مازندرانی و گیلکی) بسیار مهربان و مهمان‌نواز می‌باشند.

در راستای مدیریت شهری این شهر بسیار زیبا، شهرداری رامسر به‌عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی با قدمت ۶۰ ساله (تأسیس ۱۳۳۱) به کمک واحدهای عمومی و تخصصی خود از جمله؛ واحدهای شهرسازی، معماری و طراحی شهری، عمرانی، نوسازی، آتش‌نشانی، حمل و نقل همگانی، خدمات شهری، بهسازی و نوسازی، فضای

سبز، امور سرمایه‌گذاری و طرح‌های اقتصادی، اجرائیات، کمیسیون ماده صد، حقوقی، مالی، درآمد، نقلیه، کارگزینی و روابط عمومی در چارچوب قوانین و مقررات حاکم بر شهرهای کشور، اقدام به ارائه خدمات عمومی و تخصصی جهت رفاه بیشتر شهروندان خود می‌نماید.

از سال ۱۳۷۸ با شکل‌گیری شوراهای اسلامی در کشور با هدف تسریع در پیشبرد برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی، پرورشی و سایر امور رفاهی شهروندان، منتخبین مردم رامسر نیز به‌عنوان اعضای شورای اسلامی شهر و در قالب کمیسیون‌های تخصصی، وظیفه سیاست‌گذاری، حمایت، هدایت و نظارت بر فعالیت‌های شهرداری را به‌عهده دارند.

شهرداری و شورای اسلامی شهر رامسر در راستای یکی از فعالیت‌های تخصصی خود که همانا مدیریت بحران شهری و ارتقاء فرهنگ عمومی جامعه در برابر حوادث و بحران‌های طبیعی و انسان‌ساخت است، به کمک مؤلف اقدام به چاپ و نشر کتاب مدیریت بحران که دربرگیرنده اطلاعات علمی و تجربیات ارزشمند است، نموده و امیدواریم این کتاب مورد استفاده عموم خوانندگان عزیز قرار گیرد.

شهرداری و شورای اسلامی شهر رامسر

مقدمه مؤلف

به نام خداوند جان و خرد

خداوند جهان را با خلق آسمان‌ها و زمین و هر آنچه در آن است، زمینه‌ای فراهم نمود تا انسان با به‌کارگیری مناسب فکر و اندیشه خود شرایطی مناسب برای زندگی کردن فراهم نموده و از مواهب خدادادی برای بقا و حیات خود استفاده نماید. تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها و پند گرفتن از مسائلی که بر وفق مراد انسان نیست، ضرورت یک زندگی پیشرفته بشری است.

انسان برای رشد و اقتدار و بالندگی خود در تمامی زمینه‌ها، ضمن شناخت محیط زندگی و هر آنچه که به‌عنوان مانع و تهدیدی برای آرمش اوست، باید دارای برنامه‌ای باشد و بر اساس درس‌ها و تجربیات گذشته، برای مسیری دشوار و گاهی مصیبت‌وار آینده خود را آماده کند، تا هر تهدیدی را به فرصتی برای توسعه و تعالی خود و دیگران تبدیل نماید.

در این بین حوادث و بحران‌های طبیعی و انسان‌ساخت متعدد، به‌عنوان عواملی بازدارنده در راه توسعه و تعالی انسان، هرگز نباید فراموش شود. زیرا همان‌گونه که در گذشته اتفاق افتاده است، در آینده نیز رخ خواهد داد و می‌تواند آرامش را از زندگی انسان بگیرد. پس انسان باید برای تسلط و مهار آن متفکرانه عمل نموده، تا اثرات آن را به حداقل ممکن برساند.

طی سنوات گذشته ایران با توجه به شرایط آب و هوایی، زمین‌شناسی، جغرافیایی و ژئوپلیتیکی خود، بارها و بارها از وقوع حوادث و بحران‌های طبیعی و انسان‌ساخت در جای جای سرزمین پهناور خود بی‌نصیب نبوده و در آینده نیز نخواهد بود. لذا لازم است، فرهنگ همزیستی با این حوادث و بحران‌ها در تمام مناطق ایران و در بین تمامی اقشار جامعه تقویت گردد و به‌عنوان یکی از ضروریات مهم در راه توسعه پایدار کشور،

مد نظر همگان قرار گیرد.

بنابراین باید دولت و مردم با هم و در کنار هم، ضمن احساس مسئولیت، عزمی جدی نسبت به این مهم و در جهت مدیریت صحیح آن داشته باشند. یعنی ضمن مطالعه و شناخت عوامل بروز و تشدید آن و انجام اقدامات مؤثر در جهت پیشگیری، برای ایجاد آمادگی لازم جهت مقابله‌ای صحیح، سریع، مناسب و مؤثر مهیا شده و در صورت بروز این حوادث و بحران‌ها با نگاهی علمی و مناسب اقدام به بازسازی، بهبود و تغییر تدریجی شرایط حاکم بر مناطق آسیب‌دیده نمایند.

در این کتاب، ابتدا ضمن بیان برخی مفاهیم مرتبط با مدیریت بحران و ایجاد شناخت لازم درخصوص برخی حوادث و بحران‌های طبیعی، به اثرات آن‌ها بر انسان و محیط زندگی او پرداخته و سپس مطالبی ارزشمند و جامع در خصوص مدیریت بحران، ضرورت‌ها و مسائل مرتبط به آن آورده شده و درنهایت ضمن درج مطالب آموزنده‌ای در خصوص پیشگیری، آمادگی، مقابله، اسکان، بازسازی و بازتوانی در چرخه مدیریت بحران، به سایر موارد مرتبط و مورد نیاز پرداخته شده است.

در تدوین این کتاب، سعی بر این بوده که مطالب آن برای عموم مردم از جمله متخصصان، کارشناسان، اساتید، دانشجویان و مسئولان مرتبط در رده‌های مختلف کشوری به‌ویژه مدیران بحران و مدیران تخصصی دستگاه‌های اجرایی در سطح ملی، استانی، شهرستانی و حتی در مقطع روستا و تمامی اقشار جامعه که به‌عنوان عضوی تأثیرگذار در چرخه مدیریت بحران کشور هستند، قابل استفاده باشد.

لذا این کتاب با دیدگاه مدیریت بحران‌های طبیعی، به نحوی تدوین و تألیف شده است که ضمن انتقال تجربیات، کاربردی بوده و با رعایت مباحث تخصصی آن، عام‌پسند نیز باشد.

اینجانب به‌عنوان یک محقق و متخصص ایرانی و مدیری که سال‌ها در عرصه مدیریت بحران فعالیت داشته و به‌عنوان مدرس مدیریت بحران، ضمن احساس نیاز برای عموم مردم به مطالب این کتاب در جامعه و به‌خصوص در مراکز دانشگاهی و

اجرایی، بر اساس تجارب و تخصص خود اقدام به گردآوری و تألیف مطالب آن نموده‌ام. طبیعتاً این کتاب نشأت گرفته از منابع علمی، آموزه‌های اساتید و نیز مطالعات و تجارب محیط کارم در فضای اجرایی و دانشگاهی می‌باشد. لذا بخشی از آموخته‌ها و تجربیات خود را به قلم آورده و تقدیم به آن‌هایی می‌نمایم که ضمن احساس مسئولیت نسبت به خود و دیگران، بالندگی ایران را در تمامی زمینه‌ها از جمله مدیریت جامع بحران خواستارند.

در پایان، نهایت سپاسگزاری خود را از کلیه عزیزانی که تأثیرگذار در جمع‌آوری، تدوین و تألیف مطالب این کتاب بوده‌اند، از جمله همسرم خانم معصومه شریف‌نصیریان، همکارانم در دانشگاه تهران، سازمان مدیریت بحران کشور، ادارات کل مدیریت بحران استان‌ها، شهرداری و شورای اسلامی شهر رامسر، مرکز آموزش عالی علمی- کاربردی ساخا (آمل) و به ویژه آقایان مهندس حسن قدمی، حاج نصرت‌اله کوزه‌گر، مهندس علی امینی‌شاد، مهندس احمد امیرسلیمانی، مهندس عبدالعلی رویان، مهندس علی اصغر مسلم‌پور، مهندس منوچهر توافی، دکتر نوربخش میرزایی، مهندس محمدحسین یزدانی، مهندس مرتضی اکبرپور، مهندس محمدفرید لطیفی، مهندس بابک نوراللهی، دکتر علی مرادی، مهندس علی برومند، مهندس علی بختیاری، حاج فردین خنجری، حمید نظری، محمدعلی فیاض، مالک شمسی، محسن رضایی و سرکار خانم مریم ابراهیمی می‌نمایم.

این کتاب را به همه اقدار جامعه بزرگ و مقتدر ایران اسلامی و به ویژه دختران عزیزم الهه و الینا پورمحمد تقدیم می‌کنم.

امیدوارم مجموعه حاضر مورد استفاده خوانندگان محترم قرار گرفته و اینجانب را از راهنمایی‌های گرانقدر خود از طریق پست الکترونیکی bpourmohammad@ut.ac.ir جهت اصلاح و تکمیل آن در ویرایش‌های آتی بهره‌مند نمایند.

بهزاد پورمحمد

پیش گفتار

در جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، همواره شاهد تغییرات آب و هوایی، زمین‌شناسی، تکنیکی، زیست محیطی و دخالت‌های ملل برای حفظ منافع و یا حصول منافع بیشتر از آن هستیم و چنانچه این تغییرات و دخالت‌ها با ناهنجاری‌هایی نیز همراه باشد، بی‌شک مانعی برای رشد و توسعه بشر خواهد بود.

امروزه حوادث و بحران‌های طبیعی و انسان‌ساخت، گسترده‌ترین نگرانی انسان محسوب شده و فراهم نمودن شرایطی برای همزیستی و کاهش اثرات آن‌ها امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

تردیدی نیست که هر کشوری با استفاده از دانش و تجربه خود و به‌کارگیری عقل و خرد جمعی، باید اقدام به ایجاد آمادگی لازم و کاهش اثرات ناشی از این ناهنجاری‌های محیطی نماید.

مردم ما نیز به علت شرایط و موقعیت خاص کشور، همواره شاهد بروز حوادث و بحران‌های متعدد ناشی از آن در دوره‌های گذشته بودند؛ حوادثی که وقوع آن‌ها در آینده نیز دور از انتظار نیست. با وجود آن‌که همواره حوادث و بحران‌ها، اثرات منفی فراوان و خاطرات تلخ زیادی را همراه با تجربیات و درس‌های ارزشمند در پی داشته، ولی اغلب به راحتی فراموش شده‌اند.

در گذشته مدیریت بحران در ایران برگرفته از روش‌های سنتی و تنها محدود به مرحله مقابله با آن بوده است، به‌طوری که هر کسی براساس ذهنیت شخصی، تجربی و غیرعلمی خود پس از بروز یک حادثه، تنها مبادرت به اقدام مقابله‌ای در برابر آن می‌نمود.

ولی امروزه با پیشرفت علم و دانش و تجربیات فراوان ناشی از بحران‌های گذشته و براساس توان بالقوه کشور (جمله: منابع انسانی، مالی و تجهیزاتی، نگرشی جدید در جامعه ما حاکم است و آن هم اعتقاد به روش علمی مدیریت بحران بر پایه تجربه و در برگیرنده تمامی مراحل، عرصه‌ها و سطوح جامعه است.

در این دیدگاه جدید، هر کسی در هر مقام و جایگاهی، هم مردم و هم دولت، نقشی تأثیرگذار در چرخه مدیریت بحران داشته و باید ضمن احساس مسئولیت، در این امر مهم خود را سهم دانسته و اقدامی مفید در جهت بهبود آن انجام دهد.

هر چند که در سال‌های اخیر اقدامات مناسبی در تمامی مراحل مدیریت بحران در کشور ایران انجام شده است، ولی این اقدامات کافی نبوده و تا رسیدن به هدف نهایی که آن هم داشتن کشوری ایمن، با آمادگی لازم و کافی در دولت و مردم بوده، راهی طولانی در پیش روی ما است.

لازم است با مطالعه، شناخت، برنامه‌ریزی، بهره‌گیری مناسب از منابع و انجام اقدامات مؤثر در تمامی مراحل مدیریت بحران، نگرانی‌ها و دغدغه‌های ناشی از آن را به حداقل ممکن رساند. بنابراین از همین امروز باید گام‌هایی هر چند کوچک ولی

مداوم، استوار و هدفمند در این جهت برداشت، تا به هدف و خواسته قلبی همه ما یعنی کسب آمادگی لازم و کافی در برابر وقایع ناگوار و کاهش اثرات حوادث و بحران‌های ناشی از آن و داشتن جامعه‌ای ایمن دست یابیم.

www.ketab.ir